

Juhász Ferenc: Harc a fehér báránnyal

Szerző [Juhász Ferenc](#)

Kiadás éve 1965

Műfaj [vers](#)

Kiadás helye Budapest

Kiadó [Szépirodalmi Könyvkiadó](#)

Oldalszám 146

A szócikk szerzője [Széchenyi Ágnes](#)

Közel tíz évnyi – részben politikai okokkal is magyarázható – hallgatás után szólalt meg Juhász Ferenc ismét ezzel a kötetével. Egyik ciklusa címével külön is emlékeztet hosszú hallgatására: a *Tetszhalott éveim margójára* versfüzére zárja a kötetet. A halottak faggatása az étellel való perlekedéssel, a társadalom faggatásával jár együtt, miközben megjelenik az emberiség nagy félelme, az atomhalál víziója is.

A kötet számos antológiadarabot tartalmaz. Itt vált bizonyossá, hogy Juhász Ferenc tudatosan építi életművét, itt válik nyomatékosá a rá egyedileg igen jellemző költői szöösszetételeinek, képeinek természete, még a belátható, érthető regiszterben, túlzások nélkül.

A kötet élén az 1955-ös Bartók évfordulóra készült hosszúvers áll, *A szarvassá változott fiúkiáltozása a titkok kapujából*. Kéziratossá változatának címe *Szarvas ének*, s itt még alcímben jelöli, hogy Bartók zeneileg is kristályosan tiszta kompozíciójú *Cantata profanája* nyomán építkezik. A ballada újraköltésének kísérletét olvassuk benne. A vers a jelzett minta ellenére erős egyéni hangot szólaltat meg: önnön életrajzi ténye, a vidéktől, az anyától való elszakadás lehetetlensége szólal meg a kéthangú, felelgetős beszédben. Az édesanya és a fia elbeszélnek egymás mellett, mindegyik erős saját szótartalmat visz. A faluból eloldozódott költő (Juhász Ferenc és személyében mindazok, akiket az 1945 utáni új berendezkedés lehetőséghez juttatott) már csak halni térhetnek haza. Hiába a szarvasok természeti élete és ezek visszatérő motívumai, erőteljesebbek a modern glóbusz tömegérzete és azok szimbólumai, mint pl. „szarvam minden hegye kettős talpú villanyoszlop / szarvam minden ága magasfeszültségű-áramvezeték”. A régi és az új, a falusi és a városi sok magyar és világirodalmi alkotásban megjelenő nehezen feloldható, mert egyszerre értékvesztő és értékteremtő ellentéte jelentkezik itt. Az önéletrajziséget megfejtendő és titkokat sejtető monogramok nyomatékosítják, monogrammal szerepel a kötet illusztrátora is.

A vallomásos költészet megújítására törekedett a kötet ugyancsak korjelző verse, a *Babonák napja, csütörtök: amikor a legnehezebb*. Az imént kiemelt népi eredet immáron a múltba vész. A kommunista hatalomátvétel idején első generációs, réteg-, sőt osztályváltó népi értelmiségi élete egyre inkább elvált az útra bocsátó közegtől. A

lírai én a főváros egyik kiemelt terén, a „kő-villany-szigeten: az Oktogonon” ácsorog, színes neonfények között, esőben, magányosan. In medias res indul a sejtelmekkel teli vers. Az időjelölő *csütörtök* feszültséget ad a címben megjelenő *babona*fogalmával összevetve. A hiedelemvilág hagyományában a pénteki nap jelenti a szerencsétlenséget. Balladai sejtelmességgel tolja el Juhász Ferenc a naptári napot a versben, anélkül, hogy magyarázatot adna rá. Ugyanakkor a 'harmadik nap' fogalma is rejtélyes marad. A feltámadás reménységét jelenthetné, csakhogy a visszatérő verssor – „A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon” – visszaveti a fogalommal kapcsolatos keresztény reménykedést. Annál is inkább, mert Juhász, a lírai én bevallja, hogy istent – kicsi kezdőbetűvel írva a tulajdonnevet – nevetve megtagadta, „tövis-ággal” verte „ágyékát”, s elszaladt. A magabízó huszadik századi ember keveri magát egzisztenciális kiszolgáltatottságba, védtelenségbe. Mint Kulcsár Szabó Ernő írja, a beszélő itt valójában már nem teremttője a versvilágnak, hanem a benne való elhelyezkedés drámáját éli át. A vers zárzata közvetett politikai hitvallást is magában rejt: „S elindulok hazafelé, ázottan, éltre-szántan, / a kék, zöld, piros esőben, a szocializmus korszakában.” Nincs közvetlenül összekapcsolva a mégis gesztusa és a politikai korszak megnevezése, de rímhelyzetbe hozva a két szót, mégis ezt a helykereső és helytaláló politikai üzenetet tartalmazza.

A Harc a fehér báránnyal kiemelkedő darabja a *József Attila sírja* című átkozódó vers. Spiró György szerint a mű „a magyar irodalom legnagyobb káromkodása”. A vers első olvasatban a Kerepesi temető „kapitalista” [sic!] kori ízléstelen kő, bronz, márvány, gránit emlékműveinek seregszemléje, hogy szembe helyezhesse vele a piciny proletár sírban fekvő József Attila őszinteségét és magányát. Egyben provokáció is, felidézi a hol nyilvános, később zártkörű exhumálások és újratemetések végeredményben méltatlan bánásmódját, még hozzá metaforizáltan. Juhász Ferenc voltaképpen a „mester” helyét keresi a múlt és a mai világban, s úgy támad neki tehetetlen fájdalommal, ahogy fiatalon távozott apjának támadt: „mert az apák nem futnak el a fiúk elől...” József Attila szélsőséges magányát látja, láttatja és veszi magára Juhász Ferenc. „Mint páncél-vértet fölveszem / elszakadt halott-inged. / Halál ellen haláloddal / védem meg a hitünket. // Állok a tél üveg-vértű / lovai közt keményen, / jég-lándzsák, kristály-lovasok / oltanák ki vad lényem. // És mint jégtövis-koronát, / izzó arany-abroncsom: / a fejemre-font éjszakát, / a csillagos úrt hordom”. Hangsúlyos szavakat választ József Attila költői szótárából. A temetői képek erős jelzések: itt nincs társadalmi közege a költőnek, József Attila versei is megemésztetlen csontokként jelennek meg az erősen tagolt, nekifutások sorozataként artikulálódó költeményben. A verset megjelenésekor közfelháborodás kísérte, de mint Veres András összegzi a korszak kultúrpolitikai folyamatait, ez esetben az történt, „hogy a politikai vezetés kiállt a művek mellett”. A halottak faggatása Juhász egyik verstípusának jellemzője, hiszen – ugyanitt a kötetben – megidézi Ady Endre utolsó fényképét, ami lényegében egy élő halott pontos rajza, a nagyság érzékeltetésével. Életrajzi okok is magyarázzák, amiért Juhász kitapintható figyelemmel tekint az öngyilkosokra, felesége is önkezével vetett véget életének. A hetvenes évek egyik legnagyobb Juhász-verse, a Latinovits Zoltánt idéző halottsirató jelzi a halál mindvégig kitüntetett helyét a költő gondolatvilágában.

A kötet borítóját az idézett első versben csak monogrammal jelölt barát, a szintén biai születésű Hantai Simon készítette, aki 1949-től Párizsban élt és lett nemzetközileg igen elismert festő

Irodalom

- Bodnár György, *Juhász Ferenc*, Budapest, 1993, Balassi Kiadó.
- Bori Imre: *Két költő* [Juhász Ferenc, Nagy László], Novi Sad, 1967, Forum Kiadó.
- Kulcsár Szabó Ernő, *Juhász Ferenc = Uő., A magyar irodalom története, 1945–1971.* Budapest, 1993, Argumentum Kiadó.
- Spiró György, *Juhász Ferenc köszöntése = Uő., Magtár*, Budapest, 2012Magvető Kiadó.
- Veres András, *Az írók és a hatalom a hatvanas évek Magyarorszáján = Szegedy-Maszák Mihály–Veres András (szerk.), A magyar irodalom története (II. kötet)*, Budapest, 2007, Gondolat Kiadó.